

OMMAVIY TADBIRLARNI O‘TKAZISHDA JAMOAT TARTIBI VA XAVFSIZLIGINI HUQUQIY TA‘MINLASHNING AMALIYOTI TAHLILI.

Quvondiqov Murodbek Ilhomiddin o‘g‘li
O‘zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti
4-bosqich kursanti

Annotatsiya. O‘zbekiston Respublikasida ommaviy tadbirlarni o‘tkazishda jamoat tartibi va xavfsizligini huquqiy ta‘minlashni takomillashtirishga qaratilgan ilmiy xulosa, taklif va tavsiyalar shuningdek, ommaviy tadbirlarni o‘tkazishda jamoat tartibi va xavfsizligini huquqiy ta‘minlash jarayonida yuzaga keladigan ijtimoiy munosabatlar, ommaviy tadbirlarni o‘tkazishda jamoat tartibi va xavfsizligini ta‘minlashni huquqiy tartibga soluvchi normativ-huquqiy xujjatlar, ularni qo‘llash amaliyoti hamda yuridik fandagi kontseptual yondashuvlar va ilmiy-nazariy qarashlar tahlil qilingan.

Kalit so‘zlar: Ommaviy tadbir, jamoat xavfsizligi, jamoat tartibi, Milliy gvardiya, miting, yig‘ilish, qonun, huquq, fuqaro muhofazasi.

Аннотация. Научные заключения, предложения и рекомендации, направленные на совершенствование правового обеспечения общественного порядка и безопасности при проведении массовых мероприятий в Республике Узбекистан, а также общественные отношения, возникающие в процессе правового обеспечения общественного порядка и безопасности при проведении массовых мероприятий, нормативные правовые акты, правовое регулирование обеспечения общественного порядка и безопасности при проведении массовых мероприятий, практика их применения и концептуальные подходы в юридической науке и были проанализированы научно-теоретические взгляды.

Ключевые слова: Публичное мероприятие, общественная безопасность, общественный порядок, Национальная гвардия, митинг, собрание, закон, разрешение, гражданская оборона.

Annotation. Scientific conclusions, suggestions and recommendations aimed at improving the legal provision of Public Order and security in the Republic of Uzbekistan when conducting public events, as well as the social relations arising in the process of legal provision of Public Order and security in the conduct of public

events, regulatory legal documents that legally regulate public order and security in the conduct of public events, the practice of

Keywords: Public event, public safety, public order, National Guard, rally, assembly, law, permission, civil defense.

Huquq–davlat tomonidan oʻrnatilgan yoki maʼqullangan va uning kuchi bilan himoya qilinadigan umummajburiy xulq-atvor qoidalarining tizimidir . Huquq tizimi turli-tuman, lekin oʻzaro mustahkam aloqada boʻlgan yuridik normalar yigʻindisidir. Ijtimoiy munosabatlarni huquq normalari bilan tartibga solinishini huquqiy tartibga solish deb ataladi. Jamoaviy munosabatlarni ijtimoiy tartibga solishning boshqa shakllariga nisbatan huquq normalari muayyan afzalliklarga ega. Ularning oʻziga xos xususiyatlarini qarorlar, taʼqiq va tartibga solishning aniqligi, ravshanligi, koʻrsatmalarning majburiyligi va ularning ijro qilinishining kafolatlanganligi bilan belgilanadi.

Huquq jamoaviy munosabatlarni tartibga soladigan ijtimoiy normalarning asosiy talablarini oʻzi uchun tanlaydi, birlashtiradi va mustahkamlaydi hamda ularni davlat himoyasi ostiga olinishini kafolatlaydi. Shuning uchun jamiyat aʼzolarining xulq–atvori, avvalo, lozim odob–axloq bilan mustahkamlangan huquqiy mezon orqali oʻlchanadi hamda uning talablari asosida baholanadi.

Jamoat tartibi va xavfsizligi taʼminlanishining printsiplari va tizimidagi muammoli holatlarni ayrim jihatlariga qator olimlarning tadqiqot ishlari jarayonida huquqiy yechimini topishga harakat qilingan .

Jamoat tartibi va xavfsizligini muhofaza qilishda davlat hokimiyati va mahalliy oʻzini oʻzi boshqarish organlari hamda davlat tashkilotlari va nodavlat tuzilmalarning faoliyati va jamoatchilikning ishtiroki bir qator printsiplarga – bunday faoliyat turini tashkillashtirish va mazmunini belgilab beradigan asosiy qoidalar, gʻoyalarga asoslanadi.

Jamoat tartibi va xavfsizligini taʼminlash sohasidagi davlat siyosatining eng muhim printsiplari Oʻzbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi, qonunlari va qonun osti hujjatlarida oʻz ifodasini topgan. Jamoat tartibi va xavfsizligini muhofaza qilish ijtimoiy fanlar, konstitutsiyaviy va maʼmuriy huquq fanlarida predmetli yoritilgan . Printsiplar hodisalarning mohiyatini, ijtimoiy munosabatlar taraqqiyotining haqiqiy jarayonlarini oʻzida aks ettiradi, yaʼni ular obʼektiv xususiyatga ega.

Jamoat tartibi va xavfsizligini muhofaza qilish printsiplari u yoki bu holatda oʻzaro biri-biri bilan bogʻliq tizimni tashkil qiladi. Jamoat tartibi va xavfsizligini

ta'minlash samaradorligiga mazkur tizimning barcha printsiplaridan va har biridan alohida-alohida foydalanish orqali erishiladi.

Ayni paytda, tizimdan u yoki bu printsiptni ajratib olish har bir printsiptning rolini aniq belgilab olishga imkon beradi-ki, bu ularni amaliyotda qo'llashni osonlashtiradi.

Jamoat tartibi va xavfsizligini muhofaza qilish printsiplari tizimi ijtimoiy-huquqiy va tashkiliy-huquqiy printsiplardan tarkib topadi.

Ijtimoiy-huquqiy guruhga umumijtimoiy xususiyatga ega bo'lgan va xavfsizlik darajasi hamda sub'ektning u yoki bu joyda bo'lishidan qat'iy nazar jamoat tartibi va xavfsizligini ta'minlashni amalga oshiradigan printsiplar kiradi. Ijtimoiy-huquqiy printsiplar jamoat tartibi va xavfsizligini ta'minlashning asosiy ishonchli qoidalari hisoblanadi.

Tashkiliy-huquqiy printsiplar sirasiga shunday printsiplar kiradiki, ular asosida jamoat tartibi va xavfsizligini ta'minlash amalda tashkil qilinadi, ya'ni ularning barcha turlari yagonaligi va o'zaro bog'liqligi, ular ustidan tegishli davlat organlari va jamoat institutlarining nazorati kabi omillarga amal qilinadi. Yuqorida keltirilgan printsiplar izmiga bo'ysinib, jamoat tartibi va xavfsizligini muhofaza qilishning eng qulay variantlarini tanlash, xavfsizlik sub'ektlari o'rtasida jamoat xavfsizligini ta'minlash vazifalarini bajarish bo'yicha vakolatlarni oqilona taqsimlash, bir-birini takrorlashni bartaraf qilish mumkin bo'ladi.

Jamoat tartibi va xavfsizligini muhofaza qilishning ijtimoiy-huquqiy printsiplarining mohiyatini o'rganish uning tarkibiga kiradigan quyidagi xususiyatlarni aniqlash imkonini beradi: insonparvarlik; ijtimoiy adolat; xolislik; aniqlik; samaradorlik; markazlashtirish va nomarkazlashtirish uyg'unligi; xalq ko'magi va ishonchiga suyanish; oshkoralik va kasbiy sir mutanosibligi; qonuniylik va intizom.

Jamoat tartibini muhofaza qilish va jamoat xavfsizligini ta'minlashda insonparvarlik o'z mohiyati bo'yicha insonni hurmat qilish xususiyatiga ega, chunki ular jamoat xavfsizligini, insonni, shaxsni g'ayriqonuniy tajovuzdan, odamlarning hayotiy faoliyati uchun xavf soladigan holat va omillarga qarshi yo'naltirilgan bo'ladi.

Ichki ishlar organlari va jamoat tartibi va xavfsizligini ta'minlashning boshqa sub'ektlari fuqarolarning hayoti, sog'lig'i va mulkini muhofaza qilish bo'yicha ularga g'ayriqonuniy tajovuz, texnogen va tabiiy ofatlar xavf solsa tegishli chora-

tadbirlarni ko'radi. Ular qonunbuzarlik va baxtsiz voqealardan aziyat chekkanlarga yordam ko'rsatadilar. Halokat, yong'in va boshqa favqulodda voqealar sodir bo'lganda xavfsizlik sub'ektlari ularning oqibatlarini bataraf qilish, odamlarni qutqarish, ularga yordam berish, qarovsiz qoldirilgan mol-mulklarni qo'riqlash bo'yicha chora ko'radilar .

Insonparvarlik printsiplari shaxs, jamiyat va davlatning hayotiy muhim manfaatlarini bilan xavfsizlikni ta'minlash bo'yicha shaxs, jamiyat va davlatning o'zaro mas'uliyati o'rtasidagi muvozanatni saqlashni nazarda tutadi. Shu bilan birga u, xavfsizlikni ta'minlashning jismoniy va yuridik sub'ektlarining hatti-harakati oqibatida yetkazilgan har qanday zarar iloji boricha minimal bo'lishida namoyon bo'ladi. Insonparvarlik ayniqsa turli nizoli vaziyatlarda xavfsizlikni ta'minlash maqsadida ishlatiladigan kuchlardan minimal darajada foydalanishni talab qiladi. Zarur bo'lsa, xavfsizlik sub'ektlari majburiy ta'sir choralar qo'llashdan aziyat chekkan shaxslarga tibbiy yordam ko'rsatish hamda qonunbuzarlikning oldini olish natijasida paydo bo'lgan kimnidir hayoti, sog'lig'i va mulkini xavf-xatar ostidagi vaziyatlardan muhofaza qilish bo'yicha chora-tadbirlar ko'radilar.

Jamoat tartibi va xavfsizligini muhofaza qiluvchi sub'ektlar tomonidan g'ayriinsoniy yoki fuqarolarning sharaf va qadr-qimmatini xo'rlaydigan harakatlar sodir qilinishiga yo'l qo'yilmaydi.

Jamoat tartibi va jamoat xavfsizligi, xususan, ijtimoiy adolat printsiplariga, ya'ni mulk va daromadning taqsimlanishining adolatlilik darajasiga, huquqlar, erkinliklar va majburiyatlarga nisbatan ijtimoiy guruhlar va odamlarning tengligiga rioya qilinishiga ko'p jihatdan bog'liq bo'ladi. Ko'rib chiqiladigan printsiplari shaxs, jamiyat va davlatning manfaatlariga, demokratiya va insonparvarlikka, jamoat xavfsizligi uchun shaxs, jamiyat va davlatning o'zaro javobgarligiga asoslangan adolatlilik ijtimoiy siyosatini nazarda tutadi .

Yuqorida zikr qilingan jamoat tartibi va jamoat xavfsizligini muhofaza qilish printsiplari shuni anglatadiki, unda har qanday odam o'z hayoti, sog'lig'iga qarshi har qanday tajovuzdan muhofaza qilinish, fuqarolarning huquqlari, erkinliklari va qonuniy manfaatlariga tajovuz qiladigan g'ayriqonuniy hatti-harakatlardan himoyalani uchun xavfsizlik sub'ektlariga murojaat qilish borasida teng huquqqa ega. Mazkur huquqqa jamoat tartibi va xavfsizligini muhofaza qiladigan sub'ektlarning fuqaroning murojaatini ko'rib chiqish va u bo'yicha zarur choralar ko'rish majburiyatlari mos keladi.

Mazkur printsip jamoat xavfsizligi ob'ektlariga nisbatan xavfga teng ravishda javob ta'sir chorasini qo'llashni o'z vaqtida ta'minlashni talab qiladiki, toki jamoat xavfsizligi sohasida qonunbuzarlikni sodir etgan har bir shaxs adolatli javobgarlikka tortilsin, toki g'ayriqonuniy qilmishga yarasha adolatli jazo berilsin, toki u aybsiz javobgarlikka jalb qilinib, jazoga yoki jarimaga tortilmasin.

Jamoat tartibi va xavfsizligini muhofaza qilish sohasida ijtimoiy jarayonlar jamiyat rivojlanishining obyektiv qonuniyatlariga mos ravishda kechaveradi. Shuning uchun jamoat xavfsizligi sub'ektlaridan obyektiv qonuniyatlarni bilish va ulardan mahorat bilan foydalanish, haqiqiy imkoniyatlarni hamda xavfsizlikning haqiqiy holatini hisobga olish talab etiladi. Mazkur talablar xolislik printsipining mohiyatini tashkil qiladi.

Jamoat xavfsizligini ta'minlashga yo'naltirilgan faoliyat shunday paytda natijali bo'lishi mumkinki, qachon uni ta'minlaydigan sub'ektlar obyektiv qonuniyatlarni bilib, ulardan ongli foydalansalar, ularni eng dolzarb manfaatlarga xizmat qilishga majbur qiladi. Ko'rinib turibdiki, qonunlarni bilish jamoat tartibi va xavfsizligini ta'minlash masalalarini ilmiy hal qilishning zaruriy sharti sifatida namoyon bo'lar ekan.

Xolislik printsipi hodisalarning ijtimoiy muhitdagi mavjud qiyinchiliklar va qarama-qarshiliklarni haqiqiy holatini hisobga olish va tahlil qilishni taqozo qiladi. Bundan tashqari, jamiyatning tabiiy muhit bilan o'zaro bog'liqlik qonuniyatini ham hisobga olish muhim hisoblanadi, chunki tabiat yashash vositalarining muhim manbai bo'lishi bilan bir vaqtda ijtimoiy jarayonlarga kutilmagan elementlarni olib kiradi-ki, ba'zan ular ijtimoiy jarayonlar maromiga salbiy ta'sir qiladi. Xususan, mazkur omilni jamoat xavfsizligi sohasida e'tiborga olish muhim ahamiyat kasb etadi, chunki tabiat ofatlari va boshqa tabiiy hodisalar shaxs, jamiyat va davlat xavfsizligiga juda katta salbiy ta'sir ko'rsatadi.

Jamoat tartibi va xavfsizligini ta'minlashda sub'ektiv omil haqiqiy shart-sharoitga tayangan taqdirdagina, faqat sezilarli o'rin tutishi mumkin. Subyektivizm o'zboshimcha qaror qabul qilishga olib keladi, oqibatda, u o'z vaqtida ijro etilmaydi. U kuch va vositalarni behuda sarf qilinishiga, xavfsizlikni ta'minlash bo'yicha faoliyatga rahna solishga, jamoat tartibi va xavfsizligi sub'ektlariga nisbatan ishonchning so'nishiga olib kelishi mumkin.

Ammo, jamiyatning ob'ektiv qonuniyatlari o'z-o'zidan, odamlarning ongli faoliyatidan tashqarida, ular harakatlarining natijali bo'lishini ta'minlamaydi.

Demak, “...qonunlarni qo’llash odamlarning faoliyatini qonunlarning talabiga moslashtirishdir” .

Bundan xulosa shuki, jamiyat qonunlaridan foydalanishda ob’ektiv qonuniyatlar bilan odamlarning subuyektiv faoliyatlari o’rtasidagi bog’liqlik mavjud.

Xolislik printsiplari jamiyat va tabiat taraqqiyoti qonuniyatlarini, jamoat xavfsizligini optimal darajada ta’minlash maqsadida, xususan, tabiat va jamiyat qonuniyatlaridan foydalanish yo’llari va usullarini aniqlashni nazarda tutadi. Demak, jamoat tartibi va xavfsizligini samarali ta’minlashni amalga oshirish, u bilan bog’liq masala va muammolarni hal qilishga nisbatan ijodiy va ilmiy yondashuvga bog’liq bo’ladi.

Jamoat tartibi va xavfsizligini ta’minlashga nisbatan xolis va ilmiy yondashuv jamoat xavfsizligi holati to’g’risida ma’lumotlarni, jamoat xavfsizligini lozim darajada ta’minlash uchun zarur bo’lgan boshqa axborotlarni to’plash, tahlil va sintez qilishning ilmiy uslublarini qo’llashda namoyon bo’ladi.

Huquqshunos olimlarni fikricha, ilmiylik asosida ma’lumotlarni chuqur tahlil qilish, dolzarb muamolarni aniqlash, rejalashtirish, xavfsizlikni ta’minlash bo’yicha istiqboldagi choralarni rejalashtirish, muammolarni hal qilishning optimal variantlarini ishlab chiqish, belgilab olingan rejalarni amalga oshirishning eng samarali yo’llari, vositalari va uslublarini tanlashni taqozo qiladi .

Xolislik faoliyat maqsadlariga erishish yo’llarini aniqlash masalalarini hal qilishga nisbatan eng kam kuch va vositalar talab qiladigan kompleks va tizimli yondashuvni taqozo qiladi. Xavfsizlikni ta’minlashga nisbatan xolis ilmiy yondashuv xavfsizlikni ta’minlash bo’yicha ishlarni tashkillashtirish va bevosita faoliyatni olib borishda fanning xulosa va tavsiyalaridan samarali foydalanishni hamda xavfsizlikni ta’minlash bo’yicha amalda o’zini oqlagan choralarni aniqlash va ulardan foydalanish maqsadida o’z tajribasini o’rganish va umumlashtirishni, qabul qilingan qarorlarning oqibatlariga haqqoniy baho berishni nazarda tutadi.

Ma’lumki, har kungi hayotdagi ob’ektiv qonuniyatlar odamlarning yurish-turishlari, o’zlarining muayyan maqsadlari sari faoliyat va harakatlari orqali namoyon bo’ladi. Demak, xavfsizlikni ta’minlash printsiplari qatoriga aniqlik elementi ham kiradi. Mazkur printsiplarning mohiyati xavfsizlikni ta’minlashda ham ichki, ham tashqi vaziyatlarga oid ishonchli ma’lumotlar asosida obyektiv

qonunlarning turli shakllarda namoyon bo'lishini hisobga olib, ularni hayotning aniq shart-sharoitlariga nisbatan qo'llashda o'zini namoyon qiladi.

Bu yerda so'z bir-biriga bog'lanmagan, noaniq ma'lumotlar haqida emas, balki ishonchli va ob'ektiv axborot asosida olinib, tizimlashtirilgan dalillar ustida bormoqda. Axborot, uning hajmi, miqdori, yo'naltirilganligi, zarurligi va ishonchliligi jamoat tartibi va xavfsizligini muhofaza qiladigan sub'ektlar tomonidan amalga oshiriladigan vazifalarga muvofiq bo'lishi kerak .

Ishonchli axborot mazkur joyda u yoki bu voqealarning namoyon bo'lishining aniq shakllarini belgilash, unga muvofiq ravishda xavfizlikni ta'minlashning maqsad va harakatlarini respublika va mahalliy darajada aniqlash imkonini beradi.

Ayrim huquqshunos olimlar ommaviy tadbirlarni o'tkazishda jamoat tartibi va xavfsizligini ma'muriy huquqiy ta'minlashning ahamiyatli xususiyatlaridan biri sifatida samaradorlik printsiptiga alohida e'tibor qaratadilar. Samaradorlik printsiptining mohiyati shundan iboratki, u jamoat tartibi va xavfsizligini ta'minlashning maqsad va vazifalariga eng kam kuch, vosita va vaqt sarf qilish orqali erishishda namoyon bo'ladi. Jamoat tartibini har qanday ijtimoiy sohada, shu jumladan, jamoat xavfsizligi sohasida ta'minlash moddiy, moliyaviy va inson resurslariga bog'liq . Amaliyotda qo'llaniladigan samaradorlik mezonlariga, odatda, vazifani bajarish harajati miqdori, muddati, uni qoplanish muddati va boshqa ko'rsatkichlar kiradi.

ADABIYOTLAR:

1. Vazirlar Mahkamasining 2014-yil 29-iyuldagi “Ommaviy tadbirlarni tashkil etish va o'tkazish tartibini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida 205-son qarori
2. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi 30.04.2023 y.
3. O'zbekiston Respublikasi Ma'muriy javobgarlik to'g'risidagi kodeksi. 22.09.1994 y.
4. O'zbekiston Respublikasi Jinoyat kodeksi 22.09.1994 y.
5. Sh.M.Mirziyoyev “Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta'minlash-yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi” – T., “O'zbekiston” 2017., - 48 b

